

ної англійської мови і реалізацією *мотиву* досягнення і самоутвердження в професійній діяльності.

Висновки. Отже, підвищення рівня безпеки польотів є актуальною проблемою сьогодення. Проведений аналіз міжнародної статистики вказує на те, що наявні авіапригоди, які відбуваються за рахунок недостатнього рівня володіння англійською мовою. Однією із найважливіших складових підготовки висококваліфікованого фахівця є підготовка до іншомовного професійного спілкування. Опанування четвертого рівня володіння англійською мовою за шкалою ІКАО є необхідною вимогою в сфері авіаційного обслуговування. Розвиток мотивації вивчення професійно орієнтованої англійської мови дає можливість виявити внутрішні резерви особистості для її подальшого розвитку в професійній діяльності, тому що через мотивацію можна впливати як на продуктивність діяльності (в цьому випадку ефективність керування ПС та обслуговування повітряного руху), так і на розвиток самої особистості. Мова і майбутня професія авіаційного спеціаліста – нероздільні, тому мотивація вивчення професійно орієнтованої англійської мови є необхідною умовою теоретичної підготовки авіаційних фахівців.

Література

1. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Н.О. Арістова ; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2008. – 20 с.
2. Гринчишин О.М. Розвиток мотивації оволодіння іноземною мовою в умовах вищого військового навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.09 / О.М. Гринчишин ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельниц., 2003. – 18 с.
3. Поповська І.І. Взаємодія технології навчання і мотивації в процесі формування професійного іншомовного спілкування / І.І. Поповська // Наука і сучасність : зб. наук. праць Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – Т. 60. – С. 260.
4. Борківська Р.В. Формування мотивації навчальної діяльності студентів коледжу економіки і права : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Р.В. Борківська ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2005. – 20 с.
5. Аналіз стану безпеки польотів в цивільній авіації України за 2005–2010 рр. / Державіаадміністрація. Міністерство транспорту та зв'язку України Наказ “Про затвердження правил інформаційного забезпечення системою управління безпекою польотів повітряних суден цивільної авіації України” (Правила п. 1.7) від 19.03.2009 р. № 295 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.1309.0>.
6. Кміта Є.В. Методика навчання пілотів веденню радіообміну на міжнародних повітряних трасах в умовах дефіциту часу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 / Є.В. Кміта ; Нац. аграр. ун-т. – К., 2005. – 20 с.

МОСКАЛЬОВА Л.Ю.

ЗМІНИ ХАРАКТЕРИСТИК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПЕРІОД ДОРΟΣЛІШАННЯ

Перетворення, що відбуваються у житті сучасної студентської молоді, об'єктивно вимагають критичного вивчення новоутворень та специфічних змін, що зумовлені культурними, соціальними, психофізіологічними

закономірностями розвитку особистості, зокрема тієї особистості, що обирає професію вчителя. Психолого-педагогічні дослідження допомагають глибше розкрити більшість аспектів у закономірностях розвитку особистості завдяки вивченню її в динаміці на різних вікових етапах. Осмислення фактів, теорій і явищ, різноманітних шляхів культурного розвитку особистості має бути одним з пріоритетних напрямів реформування змісту вищої освіти, виховання майбутніх учителів.

У сучасний період розвитку та реформування освіти значну наукову цінність має звернення вчених, практиків до існуючого освітньо-виховного досвіду, висвітлення закономірностей, що можуть бути основою для процесу виховання студентської молоді. У зв'язку з цим особливий інтерес викликають теоретичні концепції та експериментальні дослідження педагогів, психологів (І. Бех, Е. Зеленов, І. Зимня, І. Зязюн, О. Коберник, І. Кон, Н. Миропольська, О. Сухомлинська, Л. Хоружа та ін.). Аналіз цих та інших досліджень дають змогу глибше зрозуміти, осмислити сутність процесу виховання відповідно до вікових особливостей особистості, що є *метою статті*.

У період дорослішання в майбутніх учителів, згідно із психолого-педагогічними дослідженнями (І. Зимня, І. Кон, Б. Ельконін та ін.), мотивація досягнень із навчально-пізнавальної площини переміщується в пізнавальну та професійну. Однак наша практика викладання у вищому педагогічному закладі підтверджує, що спектр мотивів у сучасних студентів набагато ширший. Це пов'язане із соціальними, технологічними й економічними чинниками, а також зі зміною ціннісних орієнтацій і стандартів поведінки в сучасному суспільстві.

Так, вже на першому курсі майбутній педагог може самостійно корегувати власні дії зі стандартами поведінки в професії вчителя, тоді як здатність засвоювати етичні стандарти й наслідувати їх яскраво виявляється у більш ранні періоди життя – у період дошкільного й молодшого шкільного віку. Також вважається, що особистість після 16 років має перебувати на стадії конвенційної і постконвенційної моралі, хоча найвищої стадії розвитку моралі, відповідно до поглядів Ч. Венара, П. Керіг, досягає тільки чверть 16-літніх. Отже, стандарти етичної поведінки вчителя, відповідно до обраної професії й спеціалізації, вже закладені у когнітивній сфері студента, і особистісною детермінантою виступає вміння аргументувати судження про бажаність здійснення моральних вчинків у різних ситуаціях відповідно до прийнятних норм поведінки педагога.

Важливим джерелом мотивації майбутнього вчителя є наявність афективних самооцінних реакцій, тобто впродовж періоду дорослішання студент вже вміє скеровувати вольові зусилля на одержання позитивних почуттів від самоствавлення, що приносить йому певне задоволення через наявність особистих моральних якостей і моральних звичок, а також задоволення моральним вчинком, відчуттям власної гідності. Це пояснює висунуте нами припущення про те, що розвиток моральних якостей в означений віковий період має більший самоконтроль, ніж у різні періоди дитини-

тва та в підлітковому віці. Такі зміни в мотиваційній сфері сприяють вихованню морально-етичної культури майбутніх учителів, стимулюють їх до моральних вчинків, уможливають не тільки подальший розвиток моральних якостей, а також співвідносяться із такою цінністю професійної діяльності, як гідність і честь педагога.

Також у період дорослішання у студентів університету, як вказували Дж. Лакофф і М. Джонсон, спостерігається вдосконалення етичного мислення [7, с. 333]. Такий вид мислення є самостійним і, на відміну від формально-логічного й формально-операційного, не пов'язаним із конкретними умовами зовнішнього середовища, передбачає тісний зв'язок із морально-етичною культурою суспільства. Певний рівень етичного мислення майбутнього вчителя можна досліджувати, на наш погляд, частим використанням у його письмовій і усній мові чистих етичних категорій і понять у судженнях на морально-етичну тематику, а також умінням розуміти й пояснювати зміст метафор, вживаних для характеристики моральних якостей і різних станів, зумовлених аморальними звичками.

Для виховання морально-етичної культури особистості майбутнього вчителя важлива й оцінка його самоефективності у вирішенні морально-етичних проблем, тому що мотивація регулюється оцінкою того, чи може студент контролювати результат подій. Студент здатний контролювати власні вчинки або, точніше, обирати цілісну поведінку, швидше прийде до бажаного результату. Таким чином, самооцінка – це важлива особистісна властивість, що формується в період дорослішання, впливає на зміст спілкування й діяльності.

І якщо самоконтроль і саморегуляція (метакогнітивні вміння) завершують формування у період старшого шкільного віку, то на момент вступу до вищого навчального закладу студент може міркувати про підконтрольність причин у різних ситуаціях морально-етичного характеру, а також має етичні знання про те, до чого призводять вчинки, – до схвалення або змусять шкодувати згодом.

При цьому надмірний рівень тривожності, особливо спровокований психологічним насильством, емоційними травмами, які частішають у період дорослішання, може спричинити в деяких студентів несформованість уявлення про самоефективність. Переживання тривоги також, у свою чергу, заважає прийняттю складних морально-етичних рішень. При цьому схильність студентів пояснювати прийняте рішення не особистими, а зовнішніми причинами, як це часто буває у процесі професійної підготовки, ще раз свідчить про те, що почуття самоефективності на початку періоду дорослішання в багатьох студентів не сформовано або перебуває на різних стадіях його розвитку від етапу становлення до активної фази. Також необхідно враховувати й ряд зовнішніх причин, що характеризують період дорослішання майбутнього вчителя, а саме: психічні стреси, пережиті студентами через відірваність від рідного дому, необхідність самостійно задовольняти свої потреби, боротьба за існування (К. Ясперс, І. Кон та ін.).

З огляду на зміни в когнітивній сфері студентів ми бачимо й тенденцію, що спостерігається в їхній поведінці – пізнавальна й професійна мотивація підмінюється мотивацією до особистого успіху, прагненням до елітарності й першості. І в такому разі спонуканням до дотримання моральних норм слугує орієнтація на визнання особистих академічних успіхів, яку ми спостерігаємо на різних рівнях. При такій орієнтації на перший план виходять такі якості, як ігнорування думки інших студентів у групі, зневага, байдужість, цинізм, тобто риси інтолерантної людини.

Так, спостереження за розвитком студентів у практиці вищих навчальних закладів надає нам право стверджувати, що перебільшене прагнення майбутніх учителів до успіху, крім позитивних результатів у навчанні, має і негативні наслідки. Зауважимо, що такі студенти виділяються вже на першому або другому курсах, викликаючи гаму різних реакцій оточення – від замилювання до зневажливого ставлення. Часто їх видає честолюбність, для носіїв якої характерні роздратованість, заперечливість. Саркастичні приниження, критичні зауваження у бік інтелектуальних або фізичних якостей, що вживаються для відчуття власної значущості – далеко не повний перелік негативних проявів честолюбності. При цьому ми можемо виділити декілька узагальнених типів поведінки.

Тип перший – студенти, які не мають нарікань з боку викладачів і кураторів, виділяються скромністю, слухняністю і відповідальним ставленням до навчання, організації іншої діяльності. Таких студентів зазвичай небагато, а їхнє прагнення до успіху майже у всіх заслуговує схвальні оцінки. Вони уважні на лекційних заняттях, намагаються встигати з усіх предметів, майже ніколи не запізнюються і практично не помітні до того часу, доки викладач не запитає. І тоді вони намагаються не тільки розкрити повною мірою матеріал, а й оцінити його з власних позицій. Такий тип студентів у Ф. Райса визначався як академічна субкультура, де цінностями виступають знання та ідеї [6].

Студенти другого типу прагнуть відрізнятись від інших, виявляють зацікавленість у досягненні успіху, володіють духом суперництва, мають надлишок честолюбності. Вони мало спілкуються з друзями, тому що майже весь вільний час віддають вивченню предметів, уникаючи надмірних навантажень від інших видів діяльності. Такий шлях у навчанні, на наш погляд, не можна назвати корисним для морального розвитку особистості. Так, під час оцінювання інших, більш вдалих студентів їх настрої псується, спостерігається розчарованість. Такі студенти майже завжди бажають відігравати провідну роль, виявляючи при цьому нетерпимість до лідерів академічної групи. Помітною є підвищена збудливість і нервовість під час виконання важкого доручення, а при поданні результатів, які дійсно є значущими, – підвищене самолюбство. Цілком очевидно, що амбіції студентів цього типу являють небезпеку як для їхнього інтелектуального розвитку, так і для розвитку моральної сфери, бо моральні знання, здобуті ними раніше, не збігаються із діяльністю. Частково така поведінка пояснюється невмінням протистояти впливу сучасної масової культури, що на-

дає різні приклади поведінки тим, хто хоче багато мати. У такому випадку інші сприймаються як конкуренти, тим більше, що на передній план зараз виступає саме економічний чинник.

Якщо більш прискіпливо розглянути деякі настанови, що пропонуються для досягнення успіху в будь-якій діяльності, то можна побачити їх основу – концентрацію на самому собі, що насправді не може привести до постійного розумового зростання і досягнення вершин пізнання. І тому сьогодні, коли в сучасній молоді все частіше виникає почуття ізольованості від суспільства, дуже важливо, щоб під час професійної підготовки порушувалася проблема причетності майбутніх учителів до того, що відбувається поряд з ними. У такому випадку засадами саморозвитку і виховання морально-етичної культури для студентів мають бути співчуття, моральний вибір з позицій іншої людини, дієва допомога тим, хто потребує підтримки.

При виховній роботі з таким типом студентів вирішальним є вміння викладача надихати на творчість, розвиток внутрішніх сил тощо. Студентам слід пояснювати, що спрямованість на досягнення швидких результатів у навчанні, прискорений інтелектуальний розвиток не завжди дають позитивний результат, крім того, нерозбірливість з позицій споживання найсучаснішої інтелектуальної продукції може підштовхувати до помилкового шляху в особистісному розвитку, а то і назавжди відвернути від можливості стати справжнім учителем, творцем та майстром педагогічної дії. Такий тип, на наш погляд, можна співвіднести із професійною студентською субкультурою.

При вступі до вищого навчального закладу передбачається, що в більшості студентів сформована соціально-психологічна здатність до особистісного самовизначення, побудови життєвих планів на майбутнє як новотвір юнацького періоду. І якщо в підлітковому віці з початком розвитку рефлексивних процесів відбувається поступове усвідомлення своїх значеннєвих структур, що є необхідною ланкою в механізмах саморегулювання особистістю власного життя, то вибір педагогічної діяльності, на думку Н. Низовських, уже є результатом самовизначення і спричинює звернення до своєї Я-концепції [3]. Це передбачає наявність значеннєвих диспозицій, які формуються у процесі пошуку в змісті педагогічної діяльності певних властивостей і характеристик, здатних у зв'язку з особливостями нервової системи задовольнити інтереси й потреби майбутнього вчителя.

Наявність професійних і особистих цілей у житті, вміння розробити певну програму дій для досягнення мети – безсумнівно, важливе новоутворення, яке слід ураховувати у процесі виховання. Така здатність сформована не у всіх студентів педагогічних ВНЗ, часто ми маємо справу з випадками нехтування зобов'язаннями, уникання відповідальності, відсутністю вміння аналізувати прийняті рішення морально-етичного характеру. Це викликає обурення викладачів і, як наслідок, відрахування з різних причин – академічні заборгованості, наявність пропусків лекційних і семінарських занять без поважної причини, аморальна поведінка у студентсь-

ких гуртожитках або на базах навчальних практик тощо. Ми вважаємо, що таке явище можна аргументувати декількома причинами. Одна з них може пояснюватися нервово-психічним перенапруженням, пов'язаним зі складанням заліків і іспитів, з одного боку, а з іншого – легковажним ставленням до навчання. Друга причина, на наш погляд, має переважно соціокультурний характер і пов'язана зі втратою в сучасному суспільстві ціннісної основи для особистісного розвитку майбутнього вчителя, планування майбутнього, побудови професійної кар'єри тощо.

Наявність професійних і особистих цілей у житті, спрямованість у майбутнє передбачає також зміни не тільки у когнітивній та емоційній сфері, а й у сфері діяльній, що істотно збільшує працездатність майбутнього вчителя щодо розвитку й удосконалення професійних навичок і особистісних орієнтирів. Це положення ґрунтується на тезах Б. Ельконіна [5] про навчально-професійну діяльність як одну із провідних у період дорослішання.

У зазначений період дії майбутнього вчителя збагачуються, породжуючи усе більш нові й нові мотиви. У результаті колишні цілі, пов'язані із визначенням змісту навчально-професійної діяльності, можуть дискредитуватися. Саме це пояснює наявність цей період двох стадій прийняття рішення про вибір професії – стадія пробного вибору (до 19 років) і стадія реалістичного вибору (після 19 років) [4, с. 269].

Підкреслимо, що в результаті своєрідного нашарування в когнітивній, емоційній і діяльній сферах, у процесі зміни соціального середовища майбутні вчителі швидко розвивають не тільки спеціалізовані професійні вміння й навички, а й моральні якості. Такої позиції дотримується Б. Ельконін, який вказує на значення основних змістових характеристик цього віку – соціальної ситуації розвитку й провідної діяльності у точках відліку розвитку особистості [5, с. 8–9].

Так, для того, щоб організувати навчальну діяльність учнів, керувати нею й оцінювати її результати, необхідно мати такі моральні якості, як активність, свідомість, справедливість та ін. Для створення й підтримування сприятливого навчального середовища студентів необхідно сформулювати такі моральні якості, як самовладання, ввічливість, довіра, співчуття, терплячість, людяність та ін. Для досягнення такого важливого професійного вміння педагога, як розвивати інтерес учнів і мотивацію до навчання, студентів необхідно вдосконалювати щирість, великодушність, працьовитість, відповідальність, чуйність, оптимізм тощо. Це є позитивним моментом для виховання морально-етичної культури майбутнього вчителя. Однак і в цих випадках необхідно враховувати особливості нервової системи майбутнього вчителя, його стиль діяльності, сумісність активності його типу з активністю куратора. Так, на думку Е. Ільїна, педагог, що має сильну нервову системою, “евристичний” тип активності, буде вимагати такої самої активності від студентів, у яких нервова система може бути слабка, а їхній стиль діяльності характеризуватися пасивністю [2, с. 287]. У такому

випадку виникає несумісність у способі діяльності, що, у свою чергу, буде впливати на весь процес виховання.

Наступну групу вікових характеристик ми можемо об'єднати за ознакою змін у взаємодії майбутнього вчителя із соціумом. Так, крім вікових змін на глибинному особистісному рівні, зміни відбуваються й у ставленні до соціального оточення. Майбутні вчителі відкривають для себе нову соціальну групу – академічне співтовариство, у яку входять викладачі вищої школи не тільки як лектори, а і як адміністративні працівники різних рангів, завідувачі наукових відділів і кафедр. Новою є і референтна група – академічна група, студенти якої прагнуть досягти подібних цілей. Студент має набути нових навичок у спілкуванні, адаптуватися до нового оточення, навчитися будувати відносини у групах, за допомогою яких він зможе здобути професійні знання і навички, проводити дозвілля, організовувати виховні справи, програми й працювати в перспективі. Особливість періоду дорослішання у такому випадку полягає в тому, щоб навчитися переживати, небезпеку як у відносинах дружби, так і у відносинах суперництва. Так, результати дослідження, викладені у праці Г. Айзенка й М. Айзенка, свідчать про те, що як для дівчат, так і для юнаків студентського віку як фізична привабливість цінується набагато вище, ніж моральні якості особистості, а погана успішність викликає більше симпатій, ніж високі академічні успіхи [1, с. 42].

У такому випадку ми маємо справу з “негативною ідентичністю”, де основною характеристикою в спілкуванні є заперечення цінностей. Процес заперечення цінностей педагогічної професії, на наш погляд, виражений неупередженою поведінкою студента, привертає увагу інших студентів, які в період дорослішання виявляють схильність до суперечностей і мають велику емоційну сприйнятливність.

Представники нонконформістської студентської субкультури, як правило, не замислюються про важливість чемності в міжособистих стосунках й толерантності у спілкуванні з академічною групою. Сказане зовсім не означає, що такі студенти не вміють спілкуватися або не знають норм поведінки, – навпаки, така думка була б помилковою. Однак, визнаючи себе неповторними, вони навмисне протистоять переконанням інших, при цьому акцентуючи увагу на значущості власних дій. У таких випадках дуже важко говорити про моральний розвиток, бо такі студенти, як правило, вже переситилися увагою з боку інших і втратили спроможність до глибокої цілеспрямованої роботи та, як наслідок, до набуття цінностей професійної діяльності.

До вікових характеристик, у яких спостерігається ознака взаємодії майбутнього вчителя із соціумом, можна віднести розвиток професійної ідентичності, формування професійної позиції, пошук професійних цінностей.

Розвиток професійної ідентичності майбутнього вчителя в нашій статті розглядається як віддзеркалення розуміння професійної реальності в результаті синтезу двох видів ідентичності (соціальної й особистісної) з

усвідомленим знаходженням сенсу педагогічної роботи та зацікавленістю в груповій взаємодії.

Враховуючи те, що коло педагогічних спеціальностей для професійного вибору вже є визначеним до кінця періоду навчання у школі, то в період дорослішання майбутній учитель виконує основні кар'єрні завдання – визначається зі спеціалізацією педагогічної професії й апробує її в період навчальних практик. Але справжнє самовизначення часто не завершується до моменту закінчення школи, про що свідчать дослідження внутрішньої позиції абітурієнтів і студентів I–II курсів (Л. Божович). У цілому, обираючи подібну позицію, ми вважаємо, що процес розвитку професійної ідентичності триває до 24–25 років, а стабілізація вибору професії педагога й остаточне закріплення професійного вибору, досягнення успіху відповідає подальшим стадіям, коли особистість має можливість працювати за спеціальністю.

У період дорослішання майбутніх учителів спостерігається поступове фіксування етичної позиції, за допомогою якої визначається й професійна позиція. Ця позиція виражається у сприйнятті себе самого як майбутнього вчителя з певними етичними якостями і з бажаними етичними якостями інших людей – педагогів-професіоналів, з якими студент взаємодіє на практиці в освітніх закладах. У цьому розумінні етична позиція й професійна позиція студентів у період дорослішання сформовані нерівномірно й відрізняються за ступенем усвідомленості, а в ряді випадків можуть навіть і не збігатися за змістом у її основних проявах – моральних вчинках і діяльності на практиці.

Також вкажемо й на таку особливість майбутнього вчителя в період дорослішання, як свідомий пошук цінностей педагогічної професії. При взаємодії із педагогами-практиками майбутні вчителі шукають причини й підстави для вибору певної стратегії в житті, зіставляють її із власною внутрішньою позицією й думкою оточення. Такий пошук звичайно має плідний характер і надалі набуває конструктивного значення, бажання до перетворювальної діяльності.

Таким чином, у період дорослішання в майбутніх учителів особистісна етична позиція поступово фіксується, професійна позиція перебуває в стадії формування, тоді як пошук цінностей педагогічної професії, які поєднуються з уже сформованою системою етичних цінностей, – лише на початковій стадії свого розвитку. Пошук цінностей педагогічної професії може виявити раніше приховані дефекти у вихованні, справжні мотиви й бажання, а також розвинути моральну свідомість, підготувати студента для пошуку стимулів до самовдосконалення, що буде сприяти розвитку моральних якостей, здійсненню моральних учинків, прийняттю моральної відповідальності перед оточенням, у тому числі й академічною групою (як представника майбутньої професії) за свої рішення.

Важливою характеристикою майбутніх учителів, яка з'являється в період дорослішання, є конституювання себе як представника нового покоління, якому властиві певні вчинки, вдача, традиції. Провідними моти-

вами такої характеристики, на наш погляд, є бажання відійти від стереотипів етичної поведінки, прагнення створити принципово нове вирішення проблем морально-етичного характеру, наслідування не конкретних та встановлених морально-етичних ідеалів, а перш за все образне створення певної сукупності виняткових якостей та ідеальних рис характеру.

Висновки. Враховуючи особливості професійної підготовки майбутнього вчителя на сучасному етапі, маємо вказати на її багатофункціональне значення. Серед завдань, що виконуються викладачами педагогічних університетів, перспективним є врахування важливості не тільки особистісного та професійного розвитку студента, а й трансмісії морально-етичної культури суспільства.

Література

1. Айзенк Г. Исследования человеческой психики / Г. Айзенк, М. Айзенк. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2001. – 408 с.
2. Ильин Е.П. Психология индивидуальных различий / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2004. – 701 с.
3. Низовских Н.А. Психосемантический анализ жизненных ориентаций личности: (на материале студентов пед. вуза) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. психол. наук : 19.00.07 / Н.А. Низовских ; Моск. пед. ун-т им. В.И. Ленина. – М., 1995. – 16 с.
4. Шаповаленко И.В. Возрастная психология (психология развития и возрастная психология) / И.В. Шаповаленко. – М. : Гардарики, 2005. – 349 с.
5. Эльконин Б.Д. Введение в психологию развития (в традиции культурно-исторической теории Л.С. Выготского) / Б.Д. Эльконин. – М. : Тривола, 1994. – 168 с., ил.
6. Rice F.P. The adolescent: development, relationships and culture / F.P. Rice. – Boston. – Massachusetts : Allyn and Bacon, 1975. – 460 p.
7. Lakoff G. Philosophy in the flesh: the embodied mind and its challenge to Western thought / G. Lakoff, M. Johnson. – New York : Basic Books, 1999. – 624 p.

НИКОЛЕНКО Л.М.

ПРИНЦИПИ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ, СПРЯМОВАНОЇ НА РЕАЛІЗАЦІЮ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ

У контексті вимог Болонського процесу перед Україною постало першочергове завдання: сформувати якісно нове освітнє середовище. Винятково важливим у процесі його вирішення є досягнення стратегічних цілей: утвердження в суспільстві розуміння абсолютної пріоритетності освіти і науки, фактичне її забезпечення та модернізація освітянської галузі для того, щоб готувати людину, здатну до ефективної життєдіяльності у ХХІ ст.

Сьогодні в духовному плані серед більшості молоді спостерігається невміння і небажання визначати життєві цілі, у свідомості відбувається девальвація загальнолюдських цінностей, для значної частини молодих людей властивий стан соціальної інфантильності, тому важливими й актуальними є проблеми культури спілкування та соціальної адаптації.

З огляду на вищезазначені негативні суспільні фактори серед пріоритетних завдань вищої школи нашу особливу увагу привернуло сприяння